

**ANALYSIS OF THE REGULATORY FRAMEWORK REGARDING
COMPETITION IN THE EUROPEAN UNION**

Simion MORARU, Assoc. Prof., PhD,

Trade Co-operative University of Moldova

E-mail: moraru42@mail.ru

Irina RAEVSKAIA, PhD student,

Trade Co-operative University of Moldova

E-mail: irinaraevskaia@gmail.com

Victoria MORARU, Master of Economics,

Trade Co-operative University of Moldova

E-mail: vsmoraru@yahoo.com

JEL classification: F02, F15, K19, K33

Abstract

Competition, in general, is a rivalry (driven by economic means of the economic freedom) between competitors to seize markets for the sale of goods, services, and purchases of factors of production (by removing the rivals). The competitors' rivalry is caused by the fact that they all want the same result and the market resources at each period are limited.

Competition is one of the objective conditions necessary to ensure an adequate development of technical and economic progress, of the prosperity of the population. The market and stigma competition with destructive force for some competitors ultimately ensures a general balance by creating a system of interdependence of the economic sectors so that any activity in a certain sector is correlated with activities in the other sectors. Disparities, with some state interventions, ensure a proportional distribution of resources, motivate producers to invest in performing technologies, in human capital, which through creativity ensures a high productivity, efficiency and excellent product quality. Businesses that have achieved such results provide a long-lasting high revenue.

Competitiveness is the ability of a manufacturer to successfully pass the competitive test on the domestic as well as the external market, ensuring a superior revenue from production factors' capitalization. The significance of this market economy is binomial: competition and competitiveness are growing in the context of deepening the processes of globalization of the world economy at the current stage. The purpose of this article is to study and generalize the European legal basis and competition policy. The European experience of over 60 years in this field, and especially, the economic results are of particular interest to the transition economy of the Republic of Moldova.

Keywords: *competition, competitiveness, rivalry, economic freedom, market, purchase market.*

1. Introduction

European competition policy is essential in the formation of the single intra-community market and competition within this market contributes decisively to the integration process and achievement of economic objectives of the European Union (EU).

The objectives of EU competition policy can be determined in the following way:

- Create free, real, open, loyal competition to all participants in transactions across the entire intra-community market according to the rules of the European Union Treaties, regulating the market behavior of economic agents in order to avoid distortions, constraints of small producers, use of anticompetition and extra-economic means of

- penetrating and maintaining the market from an advantageous position;
- Ensure the unity of the intra-community market;
 - Not to allow governments of Member States or municipal bodies to grant subsidies to public or private enterprises that may harm a fair competition;
 - Monitor mergers, concerts of companies, firms, companies, which at a certain level are discussed and subject to the approval of the European Commission in order not to allow the monopolization of certain market segments or a certain market, or groups of commodities;
 - To exclude concerted arrangements (agreements) between producers of goods and services regarding the price regulation, including establishment of the fixed pricing, or to occupy the dominant positions in the market and exploit such positions.

It is to be stressed that „laissez faire” economic policy creates multiple opportunities for producers of goods and services to violate competition rules, in the present case by understanding or by the power of economic power of gigantic enterprises that can secure a dominant position, or to undertake excessive concertation and centralization, or to conclude agreements of concerted practices between firms, State aid to public and private enterprises, which may distort the competition.

In order for market mechanisms to function properly, as closely as possible with the terms of the Treaties, the above objectives as well as the whole competition policy in the European Union lie within the responsibility of the European Commission and, in the present case, the Directorate General for Competition investigates market situations, penalizes those who violate the rules up to 10% of the enterprise's revenue, cooperates with the national authorities of the member countries. The European Court of Justice is an arbitrator between market operators and the Commission. The Court is empowered to determine whether the Commission's work falls within the legal limits.

This monitoring and intervention in the intra-community market of the European Commission together with nationally-funded national bodies with constant competences in the field is not an end in itself, but necessary for the market to evolve normally by establishing a „regime to ensure the fact that in the single market competition is not distorted” (Article 3(f) of the EC Treaty in the new Article 3(g) of the European Union Treaty). Under the conditions of maintaining the market in a competitive, fierce, real, open, and loyal situation, goods and services tend to low marginal costs and minimizing of producers' profits, which ensures the welfare of the population.

2. Methodology

Undeclared market economy mechanisms are an integral part of economic science, and therefore the research methods coincide or are the same. Competition and competitiveness are complex concepts, they contain a wide range of features requiring knowledge from multiple categories of market economy, commodity production. In addition, the effects of these categories in everyday practice are interconnected with multiple economic relationships, being inextricably linked to the ability of enterprises, firms, national and transnational corporations, national and regional economies to maintain their competition first on a local, national, then international levels. In economic science competition, competitiveness was studied and discussed by economists around the world for hundreds of years with the emergence of a market economy. For example, the

concept of „competitiveness” has so far been of interest to specialists, managers, the general public, not only as a complex concept, but also as interactions between them and other economic concepts and relationships. Prices, labor productivity, quality of the goods exposed to the realization, benefits, wages and material incentives of the employees are linked with the competitiveness at the enterprise level. National competitiveness is correlated with the volume of GDP (including, per capita), country’s competitiveness coefficient, level of labor productivity, and the well-being of the population.

In conclusion, in order to investigate these categories of market economy, the scientific abstraction method is used, whereby the phenomena (objects) are researched by removing secondary less important features to accentuate the most significant, dominant, content characteristics. Its definition abstracts all these connections, it is the essence, the core of this concept: the ability of an enterprise to maintain a dominant position in the market either because of the superior quality of the goods produced or at a lower price than the competitors, and with it to ensure a high profitability in the long term. The result of experiments in physics and chemistry laboratories in the economy is replaced by the power of abstraction, wrote K. Marx.

Other methods have been used to study these problems. The historical method has allowed us to analyze the notion of competition since its appearance in the intra-community market in 1952 (when the European Coal and Steel Community Treaty came into force), and then its development to date. The method of unity between analysis and synthesis, the logical method, the systemic method are also used in this article.

3. The degree of investigating the problem

The notions of competition, competitiveness, demand, supply, market, trade have undergone a conceptual evolution until their current definition. Throughout their evolution, these notions have been enriched with new valences, principles, features, and functions that allow us to reflect fairly and fully on reality. (As it is well known, the first interpretations of the determinant role of trade in the economic life of the states on which the representatives of the mercantiles (T. Man, A. Moncretien) formulated the theory of the accumulation of gold and other precious metals in the country as one of the main functions of by overcoming the import of goods exports. This conception occurs with the emergence of market economy. After that, the theory of „free trade” developed by the classics of the English political economy - A. Smith, D. Ricardo, J. S. Mill and so on. Thus all the forces and mechanisms of the market economy have developed a sustained development over the years).

At the end of the XIX century major oil enterprises, banks, and railroad owners in the United States of America have embarked on concerted agreements and practices, reaching the level that not only affected the trade, but also the entire United States economic and political system. In reaction, the Sherman Antitrust Act (first legislation) was enacted by the United States Congress (1890) to curb concentrations of power that interfere with trade and reduce economic competition.

In the XX century, especially after the World War II, the anti-trust laws were implemented in the economic and monetary reforms in the countries of Western Europe and Japan. The European Coal and Steel Community (ECSC) Treaty signed in 1951 on the creation of the ECSC also provided for the rule of control over the concentration, centralization and merger processes of the

major coal and steel producers.

As the integration process developed between the member countries, they also cumulatively assessed the competition policy by expanding and deepening the monitoring and increasing the intensity of interventions on market mechanisms by the Community and national authorities. The Treaty of Rome (1957) on the creation of the European Economic Community has taken over what has been developed by ECSC and has been confirmed by everyday practice, adding new regulations, provisions, principles to create a market free and uniform intra-community system without discrimination and distortion not only for coal and steel, but also for all goods.

In the 1950s - early 1960s the Competition Policy was marked by the control of concentrations of coal and metal companies as well as by restrictions. Implementation of the provisions of the European Economic Community (EEC) Treaty on competition has encountered dissatisfaction in some countries that until then they did not have such stricter practice and legislation. In 1962 the procedural rules for the implementation of the rules of the EEC Treaty were adopted. The 1973 oil (energy) crisis began, and within 1 year the price of oil and oil products has jumped 4 times. External and internal factors have imposed a centralized preventive control on the European common market. The '70s influenced the antitrust policies of the European Commission in the '80s and '90s to 2000 through the expansion of control in various sectors, and monitoring of concentrations, cartels, concerted market agreements, mergers and state aids.

In conclusion it is necessary to mention that the development of the intra-community market along with the disappearance of quotas and customs duties in the trade relations between the Member States has changed the focus of the Commission's activities. When the market segments were formed by a large mass of participants without special economic powers, and because of maintained technical barriers between member countries, there was an increase of demand for the standardization of goods and services. In such way the market created equal opportunities for the large mass of producers and consumers to prevent possibilities for some of them to use their economic power to constrain the competitors.

In the 1970s the external factors have emerged (the energy crisis, the foreign direct investment of TransNational Corporations (TNCs)). Internal factors were related to the appearance of areas (including in the large metropolis) and industrialized regions – once developed and prosperous, now deserted and devastated. The European Union developed the regional and rural development policy aimed at reducing disparities, the gaps between the levels of development of these regions through structural funds. Community sectoral policies (in agriculture, industry, transport, energy) were growing. Member States made more often attempts to grant subsidies, other privileged treatments to economically and socially significant enterprises, or to postpone their payments to the budget, facilitate lending, etc. The Commission planned such subsidies, intensified control over the abuse of power, mergers, concerts of production capacities, etc.

4. Analysis and Results

4.1. Competition, competitiveness - imperative necessity for a market economy

The notion of competition encompasses a wide range of issues that enclose the knowledge from multiple mechanisms of a market economy. In the context of the globalization of the world economy the processes have deepened.

Integration of markets, the significance of the concept of competition is growing. Free, loyal, transparent competition in a representative relevant market requires material goods manufacturers to perfect the technologies and management, optimize raw and energy consumption, increase labor productivity, finished product quality so that these goods are competitive on both, the national market as well as the intra-community market. In such conditions, manufacturers produce their material assets and realize their own interest.

In turn, the level of development of market mechanisms determines the possibilities for self-regulation of the national economy. State bodies intervene in the economy only when it's needed to protect the consumers and prevent a distorted competition environment.

In the dictionary of Economics the competition is determined as „relationships among all those acting on the same market to achieve their own interests in conditions of economic freedom” [4]. The rivalries between economic entities appear in direct competition on the market with economic means, the concern of each is to obtain their own interest - the expected profit, which becomes contradictory due to the limited resources at each given period. Private property, the competitive struggle between producers, intermediary traders, oligopolies, monopolies for the markets for the sale of their own products in order to obtain the desired profit creates the basis of the economic market relations.

The Explanatory Dictionary of the Romanian Language determines competition as a 1) „Commercial rivalry, struggle with economic means between industrialists, traders, monopolies, countries, etc. to seize the market, to sell products, to secure the clientele, and to get as much profit as possible; 2) ... it is a rivalry, a race in a field of activity, taking the same purpose” [1].

If the market is the place of the intersections of all participants in the transaction, then the competition is an inseparable, embedded and materialized relationship with market demand and supply with market transactions and serves as:

- A. an incentive for economic entities to perfect the technologies and business management in order to increase the production volumes and the quality of the produced goods;
- B. such organization of the economic relations through which producers, suppliers, consumers and their activities are organized in a market economy according to the pre-established rules;
- C. the fundamental criterion in production-consumption, supply-demand correlations is the economic efficiency, the profitability of these activities. Unefficient production can not survive in a coherent and comprehensive market economy;
- D. a mechanism for distribution of income between economic entities. Manufacturers with more advanced technologies get the higher profits.

Under the commercial law the competition can be loyal or unfair. Fair competition means the unhindered operation of the supply and demand law, free and non-discriminatory access of economic agents to commercial buying and selling, to market competition in order to achieve their own interests. Unfair competition occurs when some of the economic agents operate on the market contrary to pre-established legal regulations using extra-economic means. By penetrating into the market these economic agents maintain favorable positions, distorting competition, establishing unequal conditions for other competitors.

Only a stable legal framework and a systemic and coherent policy create equal conditions for all participants in the transaction, ensure the attractiveness of the given market, but not the perfect

competition, which basically does not exist.

As noted by the Austrian economist Peter Schifko, „In modern theory, competition coexists with monopolistic elements, it is therefore multiform, because it is not only manifested in pricing, but also in the way of manufacturing, through product quality through sales policy and poli-competition is imperfect and by its very nature it is dynamic and efficient” [10].

Given that private property generates the free initiative on the basis of which demand and supply are manifested, and the economic equilibrium is ensured by the market mechanism, competitive advantage was determined by Adam Smith and David Ricardo, namely: some economic agents will receive the absolute comparative advantage, others - the relative one. Some economic agents know the market well by studying the volume and structure of supply and demand, others have higher capacities and production levels - the goods are of superior quality or at a lower price compared to other competitors. These participants ensure an appropriate behavior on the market, which leads to an imperfect, unequal competition with the others.

European economic and monetary integration is first and foremost the integration of the national markets of the Member States into a single intra-community market in which the free movement of goods and services and the factors of production: capital and labor are ensured. These four freedoms form the foundation on which the European integration process is built. Economies or some national components no longer have customs and technical barriers associating activity with structures in other countries that allow them to achieve maximum effect results. In addition to the dynamics of productive processes, consumers advocate a free trade system that fundamentally allows the market to expand. The consumer has a wide choice of offers that allows him to buy goods at the lowest cost or to buy goods that incorporate large amounts of intelligence and creativity, concept goods. These goods provide manufacturers with performance, competitiveness and viability. Such goods are competitive due to the ability to create higher usage values for consumers who are able and willing to pay prices at the level of quality.

Competitiveness derives from the word „competition” and is one of the most used, accepted and controversial economic notions with a significance to achieve relative performance as a result of a competition with other competitors. The ability of an enterprise to produce a good that can compete with other manufacturers’ goods and thereby obtain a favorable position on the representative market, significant revenue over a long period is competitive.

According to Robert Carbaugh, a Washington University professor, „a company is competitive if it produces goods and services of superior quality or at a lower price than its domestic or foreign competitors” [12].

Experts from the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) define competitiveness in the following way: „Competitiveness is the ability of internationally competing firms, sectors, regions, states or supranational bodies to consistently secure a relatively high income from capitalizing on production factors and a higher revenue from the labor activities” [2].

In turn, the European Commission's Directorate General for Economic and Financial Affairs defines competitiveness by a wide range of variable factors - technological innovations, investment in human and physical capital, labor productivity, national and external factors.

In conclusion, it is worth mentioning that in the literature we can find a multitude of definitions, concepts, delimitations on competitiveness. Generalizing, we can mention the following definition, which is similar to what the various authors have said [4]. A country can produce goods and

services (in a free market) that perform the test of external competition while simultaneously maintaining and expanding the real domestic income. The European Competitiveness Reports and the United States of America Competitiveness Policy Council define this notion in terms of ensuring a high and rising livelihood for a nation at the lowest possible level of involuntary unemployment on a sustainable basis [8].

4.2. Competition policy and European Union legislation in the field

In order to create and develop a functional and efficient commercial environment at the continental level, a competitive policy of the European community was developed, aiming at a legislative and institutional framework. The legislative framework is a set of normative acts, provisions and terms in the ECSC Treaty, Rome, Maastricht, Amsterdam, Nice, the European Union Constitutional Treaty, the Single European Act, as well as the recommendations, the provisions of the Council of Ministers and the European Commission at the base of the common commercial policy, competition policy, and the consumer protection policy. The institutional framework is made up of specialized bodies and empowered by national governments, representatives of the governments of the member countries, participating in the intra-community meetings, and by the European community - the Council of Ministers, the European Commission, the Court of Justice. The European Parliament assesses the Commission's annual report on competition.

The European Commission has the obligation to implement Community laws and regulations, to implement competition policy principles, to set up a system of regulation among the large number of participants, so that none can distort market functionality by maintaining the transparency of transactions on the market and the freedom to act for both, producers and consumers.

The Court of Justice, as a Community judicial body, examines the legality of Community acts, ensures their correct interpretation and uniform application throughout the European Union, arbitrates disputes arising in the course of commercial business.

Competition policy in European specialized literature is treated as an activity that has crossed national borders and is carried out uniformly throughout the continental market. The legal and institutional framework put in place by national and community authorities ensures a free, loyal, transparent competition, offering equal conditions for all participants in commercial transactions.

Competition policy prohibits anticompetitive practices, and thus creates a system that does not allow economic operators to take restrictive measures, to impose different barriers, including barriers created by public authorities for its businesses, which may hinder access and free participation in market exchanges by the other economic agents. In order to maintain and develop a uniform and efficient market, the European Commission implements a static and systematic competition policy that ensures the unity of the intra-community market, the transparency and freedom of all market participants, does not allow non-competitive behavior that affects real competition.

The practical activity of the national and community liability factors for the implementation and monitoring of the competition policy is manifested by the relevant measures regulating the ways of activity and behavior of the enterprises on the market for observing the norms in force and the buying-selling transactions under the most appropriate terms with the terms of the European Union Treaties. In the present time, the significance of competition policy has increased due to trade

liberalization trends, increased cross-border circulation of large enterprises, foreign direct investment in anti-competitive policies through the formation of oligopolies and /or monopolies, or other types of barriers that impose prices to the detriment of small and medium-sized domestic enterprises. Under such conditions, only an appropriate competition policy framework and effective operational measures by the governments of the Member States, as well as by the Community authorities can liquidate or at least diminish anti-competitive policies.

In order for the Member States and the Community authorities to achieve a transparent market economy based on the principles of real and fair competition, the European Union is keeping under the control of: a) mergers between separate enterprises or groups of enterprises that allow the real market dominance in a given activity field; b) public financial aid to enterprises, requiring restructuring and upgrading, which potentially create inequalities between economic agents, disturbances on the Community market; c) agreements between producers, intermediaries and traders on the pricing of certain groups of commodities or market segments; d) agreements between producers and cartel providers on certain market segments that practically eliminate competition; e) understandings between economic entities in the market to occupy dominant positions that create distortions and derogations from the competitive principles.

An important part of the competition policy is played by the demonopolization of some economic sectors that have formed over the years as dominant and then- as monopolies. This refers to the production and transport of electricity, rail transport, extraction, transportation and distribution of natural gas, oil, telecommunications, etc.

The high authority of the European Community since the beginning of its work has taken the necessary steps to discourage and liquidate the restrictive practices that have begun to take place in the coal and steel market. The ECSC Treaty (Articles 65 and 66) prohibits association agreements, the economic concentration of coal and steel enterprises, other than those accepted and authorized by the European Commission.

These rules were taken over by the Treaty of Rome Article 81 (ex. 85), which prohibits agreements between economic agents or groups of agents, which ensure them concerted behavior that enables them to constrain or avoid free competition and transparency on the market and art. 82 (ex. 86) concerning the enterprises with a dominant position on certain groups of goods or on certain market segments, which are abusive to the other participants. These basic pillars of the competition policy determined by the art. 81 and 82 come to realize the principle determined by art. 3(f) of the EEC Treaty, which is updated by art. 3(g) of the Maastricht Treaty, according to which „competition at the level of the Common Market is not distorted”, which is why all the measures, rules and decisions of the European Community will create „a system that ensures free competition in the internal market”.

Article 92 of the Treaty of Rome refers to State aid to bankrupt companies or other actions that may distort free and transparent competition. The Maastricht Treaty, by means of Articles 31 (ex. 37) and 86 (ex. 90), determines the „antitrust rules” concerning the activity of monopolies on the community market.

Considering that the Treaty of Rome has set the task of creating a European common market as a fundamental condition for economic integration - a project as immense and as complex. The community institutions empowered in the field in line with the governments of the Member States have developed and implemented a set of regulations and decisions aimed at removing barriers

that hindered the formation of the common market. One of these tasks was also to create a free and transparent community competition system without discrimination and distortion.

In 1962 the European Commission took the decision requiring enterprises participating in stand-alone transactions to communicate about the activities of companies that practice anticompetitive policy in any form. In 1970 a position was taken on inter-enterprise agreements which did not have a particular impact on the community market, the rules on stimulating the SMEs and the promotion of their competitiveness were determined in 1978 (Small Business Act - this project was revived in 2008 on a Period until 2013, then prolonged until 2020) and in 1983-1984 the regulations on agreements on the distribution of goods, encouragement of innovations, research, tests, licenses, etc. were elaborated - all on the basis of the rules laid down in the ECSC, EEC, European Union Treaties.

In 1985 the European Council meeting in Milan endorsed the White Paper containing 300 measures, regulations, modifications, improvements in the intra-community Internal Market activity, called the European Single Market Programme, which was then reduced to 282 and finally to 250 positions.

The implementation of this program led to completion of creation of the Single Market in 1992 and the assurance of the four freedoms of movement of goods, services, capital and people.

The intensity of competition on the single market determines the conditions for the participation of economic entities in commercial transactions, their freedom of movement, transparency of transactions, competitive loyalty, and finally, the efficiency of the business environment in the European Union. I. Pelkmans, is characterized this situation by the following: „the more advanced is the removal of obstacles between states in the internal market, the less obliged is the competition policy to intervene in order to promote or restore competition” [9].

The European Institutions have developed and implemented a set of decisions and regulations on the prohibition of agreements between competing enterprises, the emergence of dominant positions, constraints of any kind of competition, monopolization of the market, etc. The European Commission monitors how economic agents maintain good-practice rules, and takes appropriate action if the competition rules are violated.

In intra-community trade practice, there are instances of agreements between economic agents on commodity quotas and certain market segments where pre-established prices or agreements between economic entities are pricing below production costs through anti-dumping policies leading to monopolization of the market and the elimination of competition. There are exclusive reciprocal practices of economic agents in certain market segments or groups of goods and services. Some of the field experts mentioned commercial transactions through which goods are purchased and sold at reduced pre-established prices on markets that are jointly owned by the economic agents.

Anticompetitive practices by import and export cartels that exclude business with foreign competitors and do not allow the free movement of goods from other countries, the distribution of the markets in the participating countries, as well as the pricing of international cartels. The patronage markets are monitored by the European Commission and the official authorities of the Member States, whose task is not only to detect anti-competitive policies but also to enforce the rules of Community law in the field.

The Commission also concentrates its efforts on Member State aid granted to public enterprises as well as to private companies in the form of public financial grants or generally advantageous loans under the pretext of restructuring and refurbishments, exemptions, reductions or deferrals of taxes, the granting of preferences in case of participation in public acquisitions, etc.

In the terms of the Treaties, subsidies to public enterprises and fiscal facilities are only forbidden if they have an impact on the intra-community market and are contrary to the competition rules. The Treaty of Rome in Art. 88 and 89 determine the rules and conditions when public aid may lead to anti-competitive practices.

Restructuring and recovery plans of enterprises under the 1994 Directive were submitted to the European Commission for examination and control to determine whether the expected safeguards are real and can really improve their economic situation, but the result will have a limited impact on community market.

The Commission is in favor of public aid for enterprises under the following conditions:

- a) when placed in less-favored areas;
- b) when the object of their activity is the protection and preservation of the environment or the professional training of the personnel according to the requirements of the local market;
- c) when the edifices of these enterprises are part of the national patrimony;
- d) where these are small and medium-sized enterprises with the ability to concentrate up to a certain level, which does not enable them to occupy a dominant position in the intra-community market.

5. Conclusions

1. As trade relations have crossed the national borders and intra-community trade has started, the role of competition has increased significantly. Respectively, the competition policy was based on an intra-community legislative and institutional framework. The competition policy takes into account all significant competition measures and regulates market behavior of economic operators in order to avoid trade restrictions and distortions, to equate all market competitors, regardless of where they come from.

2. The legal basis for competition policy is mainly the Treaties of Rome, Maastricht, Amsterdam, the White Paper (1985), Completing the Internal Market, the Regulations and Directives adopted by the European Union Council and the European Commission.

A. From the Treaty of Rome, we highlight the following articles relating to competition:

- ✓ Article 85 deals with restrictive practices - agreements between competitors, concerted practices according to which the parties adopt behavior that avoids the rules of free competition;
- ✓ Article 86 refers to the dominant position of some economic entities in some market segments, or on a certain market or on some groups of commodities;
- ✓ Article 92 concerns state or publicly competent bodies that grant subsidies or other forms of support to state or private enterprises that may affect the free competition.

B. The Treaties of Maastricht and Amsterdam reflect the following legal aspects of competition policy:

- ✓ Article 3(f), in the new version 3(g), refers to the need to ensure a system that ensures free competition on the intra-community market;
- ✓ Art. 31 (37), art. 86 (90) concerns monopolies, dominant positions, specialties;
- ✓ Articles 85, 86 and 92, in the new art. 81, 82 and 87 on the prohibition of abuses of dominant positions, aid by state-owned bodies to undertakings, agreements and agreements between operators that lead to special market behavior resulting in smaller competitors being constrained.

Current competition rules can be found in Art. 81 to 89 of the Maastricht Treaty.

3. In order for the day-to-day competition practice to be in tune with the terms of the above mentioned Treaties, the European Union Council and the European Commission shall develop and implement as necessary the relevant Regulations and Directives. This is how the Council Regulation 17/1962 on the application of Articles 85 and 86 of the EC Treaty has emerged; Merger Regulation, 406/1980, Group Exemption Regulations, etc. In 2005, the Commission set out a 5-year reform plan for a state aid. In the coming years, the national authorities monitored the situation on the intra-community market in order to maintain a true open market economy according to the market economy principles.

REFERENCES

1. Romanian Academy Institute of Linguistics „Iorgu Iordan”. DEX, 2nd edition, cd. „Univers enciclopedic”. Bucharest, 1996.
2. Annual Competitiveness Report, OECD, 1999.
3. DOBRITĂ, N. Economics Dictionary, coordonator Nită Dobrită. - Bucharest, Ed. Economica, 1999. 543 p.
4. REINERT, E. Competitiveness and its predecessors - a 500-year cross-national perspective, STEP report R-03, 1994, Paper prepared for the Business History Conference, Williamsburg, Virginia, March 11-13, 1994. [online]. https://mpa.ub.uni-muenchen.de/48155/1/MPRA_paper_48155.pdf
5. FERREOL, G. Dictionary of the european union.- Iași, Ed. Polirom, 2001.288p. ISBN 973-683-727-0
6. GLAIS, M. Economie industrielle, laes strategies concurrentielles des firmes.- Paris, Ed. Litec, 2002.
7. IORDAN, G., RĂPAN, D. Trilingual explanatory dictionary of the european union. - Iași, Ed. Polirom, 2009.
8. GRILO I., KOOPMANIN, G. J. Productivity and Microeconomic Reform și Strengthening EU Competitiveness. Journal of Industrial Competitiveness and Trade, 2006, No. 6, pp. 67-84. E-ISSN 1573-7012.
9. PELKMANS, I. European Integration. Methods and Economic Analysis. - London, Ed. Longman, 1997. 188 p. ISBN-13: 978-0273694496.
10. SCHIFKO, P. Langage economique, Service. Wien, 1989. 210 p.
11. PRISECARU, P., MIRON, D. Industrial policy and competition in the european union, Collection „European Policies”, 2000. ISBN 978-606-647-801-4.
12. CARBAUGH, R. International Economics. South-Western College Publishing Co., 1995. 26 p. ISBN-13: 978-1285854359.
13. <http://www.eurostat.com/> (vizited 16.03.2017)

ANALIZA CADRULUI LEGISLATIV-NORMATIV REFERITOR LA CONCURENȚĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

1. Introducere

Politica europeană în domeniul concurenței este esențială în formarea pieței unice intracomunitare, iar concurența împreună cu piața contribuie decisiv în realizarea obiectivelor integraționiste și economice ale Uniunii Europene.

Obiectivele politicii în domeniul concurenței pot fi determinate în felul următor:

- Să creeze o concurență liberă, reală, deschisă, loială față de toți participanții la tranzacții, pe întreaga piață intracomunitară conform normelor prevăzute de Tratatul UE, reglementând comportamentul pe piață a agenților economici pentru a evita distorsiunile, constrângerile micilor producători, folosirea politicilor anticoncurențiale ale unor producători, utilizarea mijloacelor extraeconomice de pătrundere și menținere pe piață de pe o poziție avantajoasă;
- Să asigure unitatea pieții intracomunitare;
- Să nu permită guvernelor statelor membre sau organelor municipale să acorde subvenții întreprinderilor publice sau private care pot aduce atingere concurenței loiale;
- Să monitorizeze fuziunile, concertările de întreprinderi, firme, companii, care de la un anumit nivel sunt discutate și supuse aprobării de Comisia Europeană pentru a nu permite monopolizarea unor segmente de piață ori o anumită piață sau unele grupuri de mărfuri;
- Să excludă înțelegerile (acordurile) concertate între producătorii de bunuri și servicii privind reglementările de prețuri sau fixarea lor, sau pentru a ocupa poziții dominante pe piață și a exploata asemenea poziții.

Se cere de subliniat că, politica economică „laissez faire” creează multiple oportunități producătorilor de bunuri și servicii pentru a încălca regulile concurențiale, în speță, prin înțelegere sau prin puterea forței economice a întreprinderilor gigantice ce pot să-și asigure o poziție dominantă, ori să întreprindă exces de concertări și centralizări, sau să încheie acorduri între firme de practici concertate, ajutoarele de stat acordate întreprinderilor publice și private, care pot distorsiona concurența. Pentru ca mecanismele pieții să funcționeze corect, cât mai conform cu termenii tratatelor, obiectivele mai sus menționate, precum și întreaga politică de concurență în UE se găsesc în responsabilitatea Comisiei Europene și, în speță, a Direcției Generale pentru Concurență care investighează situațiile de pe piață, penalizează pe cei ce încălcă regulile până la 10% din veniturile întreprinderii, colaborează cu organele abilitate naționale din țările membre. Curtea Europeană de Justiție este un arbitru între operatorii pieței și Comisie. Curtea este împuternicită să determine dacă activitatea Comisiei se încadrează în limitele legale.

Această monitorizare și intervenție în piața intracomunitară a Comisiei Europene împreună cu organele naționale investite cu competențe în domeniu în mod constant nu este un scop în sine, ci necesare pentru ca piața să evolueze normal, instaurând un „regim care să asigure faptul că în cadrul pieții unice, concurența nu este distorsionată” (Art. 3 (f) a Tratatului CE, în noua redacție Art. 3 (g) al Tratatului UE). În condițiile menținerii pieții în situație concurențială, acerbă, reală, deschisă, liberă, loială, mărfurile și serviciile tind către costuri marginale, iar profiturile producătorilor către minimizare ceea ce asigură bunăstarea populației.

Uniunea Europeană are peste 500 milioane de consumatori și o piață unică bazată pe norme comune. Fiind cel mai mare exportator din lume, UE totodată reprezintă și o piață de export pentru țările terțe. UE are competență exclusivă de a legifera în materie de comerț și de a încheia acorduri comerciale internaționale, în baza normelor Organizației Mondiale a Comerțului, în numele celor 28 de state membre ale sale. UE este cea mai mare economie din lume, primul exportator și importator mondial, principalul investitor și destinatar al investițiilor străine, precum și cel mai important donator mondial. Deși reprezintă doar 7% din populația mondială, UE deține peste un sfert din bogăția mondială, măsurată prin produsul intern brut (PIB), adică valoarea totală a bunurilor și serviciilor produse.

Acordul de Asociere conține mai multe prevederi care stabilesc cooperarea părților în scopul îmbunătățirii continue a relațiilor economice și comerțului. De asemenea, se instituie progresiv o zonă de liber schimb, pe parcursul unei perioade de tranziție de maximum zece ani de la intrarea în vigoare a Acordului de Asociere, în conformitate cu prevederile Acordului dar și ale art. XXIV din Acordul General pentru Tarife și Comerț 1994.

2. Metodologia

Mecanismele economiei de piață indubitabil fac parte integrată a științei economice și, de aceea, metodele de cercetare coincid sau sunt aceleași. Concurență, competiție, competitivitate sunt concepții complexe, cuprind o gamă largă de trăsături ce necesită cunoștințe din multiple categorii ale economiei de piață, producției de mărfuri. În plus la aceasta, efectele acestor categorii, în practica de toate zilele, sunt interconectate cu multiple relații economice, fiind indisolubil legate cu capacitatea întreprinderilor, firmelor, corporațiilor naționale și transnaționale, economiilor naționale, regionale de a se menține în competiția derulată mai întâi la nivel local, național, apoi la cel internațional. În știința economică, concurența, competitivitatea sunt studiate, discutate de economiști din întreaga lume, de sute de ani, odată cu apariția economiei de piață. De pildă, conceptul „competitivitate” prezintă interes până în prezent pentru specialiști, manageri, publicul larg, nu numai că este un concept complex, dar și pentru interacțiunile dintre acestea și alte concepte și relații economice. Cu competitivitatea este legat la nivel de întreprindere prețurile de cost, productivitatea muncii, nivelul calității bunurilor expuse pentru realizare, beneficiile, salariile și stimulentele materiale ale angajaților. Competitivitatea națională este în corelație cu volumul PIB obținut, inclusiv și pe cap de locuitor, coeficientul competitivității țării, nivelul productivității muncii, bunăstarea populației.

În concluzie, pentru a cerceta aceste categorii ale economiei de piață se folosește *metoda abstracției științifice*, prin care fenomenele (obiectele) sunt cercetate înlăturând trăsături secundare, mai puțin importante pentru a accentua caracteristicile cele mai semnificative, dominante, de conținut. Definiția acesteia face abstracție de toate aceste conexiuni, ea redă esența, nucleul acestui concept: capacitatea unei întreprinderi să-și mențină o poziție dominantă pe piață, fie datorită calității superioare a bunurilor produse, fie la un preț mai mic decât concurenții, și cu aceasta asigură profitabilitatea înaltă pe termen lung. Rezultatul experimentelor din laboratoarele de fizică și chimie în economie sunt înlocuite cu puterea abstracției, scria K. Marx.

Pe parcursul studierii problemelor date au fost folosite și alte metode. *Metoda istorică* ne-a permis să analizăm noțiunea de concurență de la apariția ei în piața intracomunitară în 1952 (când Tratatul CECO a intrat în vigoare), apoi evoluția ei în dezvoltare până în prezent. În lucrare sunt, de asemenea, folosite *metoda unității dintre analiză și sinteză*, *metoda logică*, *metoda sistemică*.

3. Gradul de investigare a problemei

Noțiunile de concurență, competitivitate, cerere, ofertă, piață, comerț au trecut o evoluție conceptuală până la definirea lor actuală. Pe parcursul evoluției lor, aceste noțiuni au fost îmbogățite cu noi valențe, principii, caracteristici, funcții, care permit să reflecte just și din plin realitatea. (După cum este bine cunoscut, primele interpretări ale rolului determinant al comerțului în viața economică a statelor în baza căruia reprezentanții mercantiliștilor (T. Man, A.

Moncretien) au formulat teoria acumulării aurului și a altor metale prețioase în țară ca una din funcțiile principale ale statului, prin depășirea importului de exporturile mărfurilor. Această concepție apare odată cu apariția economiei de piață. După aceasta apare teoria „comerțului liber” elaborat de clasicii economiei politice engleze A. Smith, D. Ricardo, D. S. Mill, ș. a. m. d. În așa mod toate forțele și mecanismele economiei de piață capătă o dezvoltare susținută de-a lungul anilor.)

La sfârșitul sec. XIX, marii proprietari în domeniul petrolului, băncilor, căilor ferate din SUA au pornit pe calea înțelegerilor și practicilor concertate, atingând nivelul care afecta nu numai relațiile comerciale, ci periclita întregul sistem economic și politic al SUA și, ca reacție, în 1890, au fost legiferați primele reguli concurențiale prin US Sherman Act. În sec. XX, și, în speță, după al Doilea Război Mondial, în procesele reformelor economice și monetare în SUA și țările Europei Occidentale, Japonia, au fost implementate legi anti-trust. Tratatul CECO, semnat în 1951, privind crearea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, de asemenea, prevede norma de stabilire a controlului asupra proceselor de concentrare, centralizare, fuziune a marilor producători de cărbune și oțel.

Pe măsura dezvoltării procesului integraționist între țările membre, au evaluat cumulativ și politica concurențială prin extinderea și aprofundarea monitorizării, creșterii intensității intervențiilor asupra mecanismelor de piață din partea organelor abilitate comunitare și cele naționale. Tratatul de la Roma, (1957) privind crearea CEE, a preluat ceea ce a elaborat CECO și a fost confirmat prin practica de toate zilele, adăugând noi reglementări, prevederi, principii (în detalii pe parcursul lucrării), pentru a crea o piață intracomunitară liberă și uniformă, fără discriminări și distorsiuni, nu numai pentru cărbune și oțel, ci și pentru toate mărfurile.

În anii '50, începutul anilor '60, politica concurențială s-a remarcat prin controlul concentrărilor întreprinderilor de cărbune și metale precum și a restricțiilor intervenite. Implementarea prevederilor Tratatului CEE privind concurența, a întâlnit nemulțumiri în unele țări care până atunci nu dispuneau de o practică și o legislație atât de strictă. În 1962 au fost adoptate regulile procedurale pentru implementarea normelor Tratatului CEE. În 1973 a început criza în domeniul energetic, și, în speță, în industria petrolieră. Factorii interni și factorii externi au impus aplicarea unui control centralizat preventiv. Anii '70 s-au evidențiat prin politicile anti-monopol, anii '80 - '90 - 2000 s-au reliefat prin extinderea controlului în diferite sectoare, monitorizării concentrărilor, cartelurilor, înțelegerilor concertate pe piață, fuziunilor și ajutoarelor de stat.

În concluzie, se cere a fi menționat că pe măsura dezvoltării pieții intracomunitare, odată cu dispariția cotelor și taxelor vamale în relațiile comerciale dintre statele membre se schimbă și accentul activității Comisiei. Au rămas barierele tehnice. Se cerea o standardizare a bunurilor, a început crearea autonomia producătorilor și consumatorilor, când segmentele pieții deveneau formate de o masă mare de participanți fără puteri economice deosebite, pentru a-și impune puterea și ai constrânge pe ceilalți competitori.

În anii '70 au apărut factori externi (criza energetică, s-au intensificat investițiile străine directe a CTN). Din factori interni se remarcă apariția zonelor (inclusiv și în marele metropole) și regiuni cândva industrial - dezvoltate și prospere, în prezent părăsite, devastate. UE elaborează politica de dezvoltare regională și rurală ce vizează reducerea disparităților, decalajelor dintre nivelurile de dezvoltare a acestor regiuni prin fonduri structurale. Iau amploare politicile intracomunitare sectoriale (agricolă, industrie, transport, energetic). Tot mai des apar tentativele din partea statelor

membre de a acorda subvenții, alte tratamente privilegiate unor întreprinderi cândva semnificative din punct de vedere economic și social, sau de a le amâna plățile în buget, facilita creditarea, etc. Comisia plafonează asemenea subvenții, intensifică controlul asupra abuzului de putere, fuziunilor, concertărilor capacităților de producție, etc.

4. Analize și rezultate

4.1. Concurența, competitivitatea – necesitate imperativă pentru o economie de piață

Noțiunea de concurență cuprinde un cerc larg de probleme ce înglobează cunoștințe din multiplele mecanisme ale economiei de piață. În contextul globalizării economiei mondiale aprofundării proceselor integraționiste al piețelor, semnificația conceptului de concurență crește. Concurența liberă, loială, transparentă pe o piață relevantă reprezentativă impune producătorii de bunuri materiale să perfecțeze tehnologiile și managementul, să optimizeze consumul materiei prime și de energie, să crească nivelul productivității muncii, calității produselor finite, astfel ca aceste bunuri să fie competitive atât pe piața națională cât și pe cea intracomunitară. În asemenea condiții producătorii își realizează bunurile materiale și propriul interes.

La rândul său nivelul dezvoltării mecanismelor de piață determină posibilitățile de autoreglare în linii generale a economiei naționale. Organele de stat intervin în economie numai la nevoie pentru protecția consumatorilor și prevenirii unui mediu concurențial distorsionat.

Dicționarul de economie determină concurența ca: „relații dintre toți cei care acționează pe aceeași piață pentru realizarea propriilor interese în condiții de libertate economică” [4]. Rivalitățile dintre entitățile economice apar în concurență directă pe piață cu mijloace economice, preocupările fiecăruia fiind obținerea propriului interes – a profitului scontat, care devin contradictorii cauzate de resursele limitate la fiecare perioadă dată. Proprietatea privată, lupta concurențială între producători, comercianți intermediari, oligopoluri, monopoluri pentru piețele de desfacere a propriilor produse în scopul obținerii profitului scontat creează temelia relațiilor economice de piață.

DEX determină concurența ca o 1) „Rivalitate comercială, luptă dusă cu mijloace economice între industriași, comercianți, monopoluri, țări etc. pentru acapararea pieții, desfacerea unor produse, pentru clientela și pentru obținerea unor câștiguri cât mai mari; 2)...este o rivalitate, întrecere într-un domeniu de activitate, ținând spre același scop” [1].

Dacă piața este locul intersecțiilor tuturor participanților la tranzacții, atunci concurența este o relație inseparabilă, înglobată și materializată într-un tot unic cu cererea și oferta de pe piață, cu tranzacțiile de piață și servește:

- a) drept motivație pentru entitățile economice de a perfecționa tehnologiile și managementul întreprinderilor, în scopul creșterii volumelor de producție și a calității bunurilor produse;
- b) o astfel de organizare a relațiilor economice prin care producătorii, furnizorii, consumatorii și activitățile lor sunt orânduite într-o economie de piață, conform unor reguli prestabilite;
- c) criteriul fundamental în corelațiile producție-consum, ofertă-cerere este eficiența economică, profitabilitatea acestor activități. O producție inefficientă nu poate supraviețui într-o economie de piață coerentă și atotcuprinzătoare;
- d) drept mecanism de distribuire a veniturilor între entitățile economice. Producătorii ce dispun de tehnologii mai performante obțin și profituri mai mari.

Conform dreptului comercial concurența poate fi loială sau neloială. Prin concurență loială se înțelege funcționarea nestingherită a legii cererii și ofertei, a accesului liber și nediscriminatoriu a agenților economici la relații comerciale de cumpărare-vânzare, la concurența de pe piață în scopul atingerii propriilor interese. Concurența neloială are loc atunci când unii agenți economici activează pe piață contrar reglementărilor legale prestabilite folosind mijloace extraeconomice. Pătrunzând pe piață astfel de agenți economici își mențin poziții favorabile, distorsionând concurența, stabilind condiții inegale pentru ceilalți concurenți.

Numai un cadru legal stabil și o politică sistemică și coerentă creează condiții egale pentru toți participanții la tranzacții asigură atractivitate pieții date însă nu și o concurență perfectă, care practic nu există.

După cum remarcă economistul austriac Peter Schifko „În teoria modernă competiția coexistă cu elemente monopoliste, ea este deci multiformă, căci nu se manifestă doar prin prețuri, ci în egală măsură, prin modul de a produce prin calitatea produsului, prin politica de vânzări și poli-competiție (concurență) este imperfectă și prin însuși acest caracter, ea este dinamică și eficientă” [10].

În condițiile când proprietatea privată generează libera inițiativă în baza căreia se manifestă cererea și oferta, iar echilibrul economic este asigurat de mecanismul piețelor avantajul competitiv a fost determinat de Adam Smith și David Ricardo și anume: unii agenți economici vor primi avantajul comparativ absolut, alții pe cel relativ. Unii agenți economici cunosc bine piața, studiind volumul și structura ofertei și cererii, alții dispun de capacități și nivel de producție mai mare – bunurile sunt de o calitate superioară sau la un preț mai scăzut comparativ cu alți competitori. Acești participanți își asigură un comportament adecvat pe piață ceea ce duce în realitate la o concurență imperfectă, neegală față de ceilalți competitori.

Integrarea economică și monetară europeană este în primul rând integrarea piețelor naționale ale statelor membre într-o piață unică intracomunitară în care sunt asigurate libera circulație a mărfurilor și serviciilor, precum și a factorilor de producție: capitalurilor și a forței de muncă. Aceste patru libertăți formează temelia pe care se clădește și concrește procesul integraționist european. Economiiile sau unele componente naționale ne mai având bariere vamale și tehnice își asociază activitate cu structuri din alte țări ce le permite să obțină rezultate cu efecte maxime. Pe lângă dinamicitatea proceselor productive, consumatorii militează pentru sistemul liberului schimb ce permite fundamental să lărgescă piața ofertelor. Consumatorul selectează oferta largă care îi permite să procure bunuri cu cele mai mici costuri sau să procure bunuri care încorporează cote mari de inteligență și creativitate, bunuri de concept. Aceste bunuri asigură producătorilor performanțe, competitivitate și viabilitate. Astfel de bunuri sunt competitive datorită capacității de a crea valori de întrebuințare superioare pentru consumatori care sunt capabili și dispuși să plătească prețuri la nivelul calității.

Competitivitatea derivă din cuvântul „competiție” și este unul din cele mai utilizate, acceptate și controversate noțiuni economice cu o semnificație de a obține o performanță relativă în rezultatul concurenței cu alți competitori. Abilitatea unei întreprinderi de a produce un bun care poate concura cu bunuri a altor producători și prin aceasta obține o poziție favorabilă pe piață reprezentativă, venituri semnificative pe o perioadă îndelungată este competitiv.

În opinia lui Robert Carbaugh – profesor la Universitate din Washington „o firmă este competitivă dacă produce bunuri și servicii de o calitate superioară sau la un preț mai scăzut decât competitorii

săi interni sau externi” [12].

Experții OECD definesc competitivitatea în felul următor: „Competitivitatea este capacitatea firmelor, sectoarelor, regiunilor, statelor sau organismelor supranaționale, aflate în competiție internațională, de a asigura în mod susținut un venit relativ ridicat din valorificarea factorilor de producție, precum și un venit superior din valorificarea forței de muncă” [2].

La rândul său, Direcția Generală pentru probleme economice și financiare a Comisiei Europene definește competitivitatea reieșind dintr-un spectru larg de factori variabili – inovații tehnologice, investiții în capital uman și fizic, nivelul productivității muncii, factori naționali și externi.

În concluzie la acest subiect se cere de menționat că în literatura de specialitate putem găsi o multitudine de definiții, concepte, delimitări privind competitivitatea. Generalizând putem menționa următoarea definiție care este similară cu cele enunțate de diverși autori [4]. O țară poate produce bunuri și servicii (în condiții unei piețe libere) care îndeplinesc testul concurenței externe, simultan menținând și extinzând venitul real intern. Rapoartele Europene de Competitivitate, precum și Competitiveness Policy Council din SUA definesc această noțiune în termeni care asigură niveluri de trai înalte și în creștere ale unei națiuni în condițiile celui mai mic nivel posibil al șomajului involuntar, pe o bază sustenabilă [8].

4.2. Politica de concurență și legislația Uniunii Europene în domeniu

Pentru a crea și dezvolta un mediu comercial funcțional și eficient la nivel continental a fost elaborată o politică concurențială a comunității europene, care vizează un cadru legislativ și instituțional. Cadrul legislativ este o totalitate de acte normative, prevederi și termeni în tratatul CECO, de la Roma, Maastricht, Amsterdam, Nisa, Tratatul Constituțional al UE, Actul Unic European, precum și recomandările, dispozițiile Consiliului de Miniștri și a Comisiei Europene care au stat la baza politicii comerciale comune, politicii în domeniul concurenței, politicii de apărare a intereselor consumatorilor. Cadrul instituțional este format din organele specializate și abilitate de guvernele naționale, reprezentanții guvernelor țărilor-membre, care participă la întrunirile intracomunitare, iar din partea comunității europene – Consiliul de Miniștri, Comisia Europeană, Cartea de Justiție. Parlamentul European evaluează raportul anual al Comisiei în domeniul concurenței.

Comisia Europeană are obligația să implementeze legile și dispozițiile comunitare, să pună în aplicare principiile politicii de concurență, să stabilească un sistem de reglementări între un număr foarte mare de participanți astfel încât nici unul să nu poată să distorsioneze funcționalitatea pieții, menținând transparența tranzacțiilor de pe piață și libertatea de acțiune atât pentru producători cât și pentru consumatori.

Curtea de Justiție ca instituție jurisdicțională comunitară examinează legalitatea actelor comunitare, asigură interpretarea lor corectă și aplicarea uniformă, pe întreg teritoriu UE arbitrează litigiile ce apar pe parcursul activității comerciale.

Politica de concurență în literatura europeană de specialitate este tratată ca o activitate care a depășit frontierele naționale și se desfășoară uniform pe întreg spațiu a pieții comune continentale. Cadrul juridic și instituțional pus în practică de autoritățile naționale și comunitare asigură un sistem concurențial liber, loial, transparent, oferă condiții egale pentru toți participanții la tranzacțiile comerciale. Politica de concurență interzice practicile anticoncurențiale și prin aceasta

a creat un sistem ce nu permite agenților economici să ia măsuri restrictive, să impună diferite bariere, inclusiv bariere create de autoritățile publice pentru întreprinderile sale ce pot îngreuna accesul și participarea liberă la schimburile de pe piață a altor agenți economici. Pentru a menține și dezvolta o piață uniformă și eficientă, Comisia Europeană pune în aplicare o așa politică de concurență ce persistă stabil și sistemic și asigură unitate a pieții interne intracomunitare, transparența și libertatea tuturor participanților la piața comună, nu permite comportament neconcurențial ce aduce atingere concurenței reale.

Activitatea practică a factorilor de răspundere la nivel național și comunitar privind implementarea și monitorizarea politicii de concurență se manifestă prin măsurile relevante de reglementare a modalităților de activitate și de comportament a întreprinderilor pe piață pentru respectarea normelor în vigoare, iar tranzacțiile de cumpărare-vânzare să se efectueze în condiții cât mai adecvate cu termenii din Tratatul UE. La etapa actuală semnificația politicii de concurență a crescut datorită tendințelor de liberalizare a comerțului, a intensificării circulației transfrontaliere a întreprinderilor mari, a investițiilor străine directe ce practică politici anticoncurențiale prin formarea oligopolurilor și/sau a monopolurilor, precum sau alte tipuri de bariere, care impun prețuri în detrimentul întreprinderilor mici și mijlocii autohtone. În asemenea condiții numai un cadru juridic adecvat de politică concurențială și măsuri efective operative întreprinse de guvernele statelor membre precum și de autoritățile comunitare pot lichida sau cel puțin diminua politicile anticoncurențiale.

Pentru ca statele membre și autoritățile comunitare să realizeze o economie de piață transparentă, formată pe principiile concurenței reale loiale, în UE se ține sub control: a) fuziunile dintre întreprinderi sau grupuri de întreprinderi care permit o dominație reală pe piață în domeniul dat de activitate; b) ajutoarele financiare publice întreprinderilor ce necesită restructurare și re tehnologizare care potențial pot crea inegalități între agenți economici, dereglări pe piața comunitară; c) înțelegerile între producători, intermediari și comercianți privind stabilirea prețurilor pe anumite grupe de mărfuri, sau pe segmente de piață; d) înțelegeri între producători și furnizori de creare a cartelurilor pe anumite segmente de piață ce practic elimină concurența; e) înțelegerile între entitățile economice de pe piață pentru a ocupa poziții dominante ce creează distorsiuni, denaturări și derogări de la principiile concurențiale.

Un segment important în realizarea politicii de concurență îl joacă demonopolizarea unor sectoare economice, care s-au format de-a lungul anilor ca întreprinderi cu poziții dominante, iar apoi ca monopoluri. Aceasta se referă la producerea și transportarea energiei electrice, transportul feroviar, extragerea, transportarea și distribuirea gazului natural, petrolului, telecomunicațiile etc.

Înalta autoritate a comunității europene de la începutul activității sale a întreprins pașii necesari pentru a descuraja și lichida practicile restrictive ce începuseră să se manifeste în piața cărbunelui și oțelului. Tratatul CECO (art. 65 și 66) interzice acorduri de asociere, concentrare economică a întreprinderilor de cărbune și oțel, în afara celor acceptate și autorizate de Comisia Europeană.

Aceste norme au fost preluate de Tratatul de la Roma prin art.81 (ex. 85) care interzice înțelegeri între agenți economici sau grupe de agenți ce le asigură un comportament concertat care le permit să constrângă sau să evite concurența liberă și transparența de pe piață și art. 82 (ex. 86) ce vizează întreprinderile cu o poziție dominantă pe anumite grupe de mărfuri sau pe anumite segmente de piață care le asigură abuziv o superioritate față de ceilalți participanți. Acești piloni de bază a politicii de concurență determinați de art. 81 și art. 82 vin să realizeze principiul determinat de art. 3(f) al Tratatului CEE, care este reactualizat prin art. 3(g) al Tratatului de la Maastricht potrivit

căruia „conurența la nivelul Pieții Comune să nu fie distorsionată”, motiv pentru care totalitatea măsurilor, regulilor, deciziilor Comunității Europene vor crea „un sistem care să asigure libera concurență pe piața internă”.

Articolul 92 din Tratatul de la Roma se referă la ajutoare statului acordate unor întreprinderi falimentare sau la alte acțiuni ce pot denatura concurența transparentă și liberă. Tratatul de la Maastricht prin articolele 31 (ex. 37) și 86 (ex. 90) determina „reglementările antitrust” vizând activitatea monopolurilor pe piața comunitară.

Având în vedere că Tratatul de la Roma a trasat sarcina de a crea o piață comună europeană ca o condiție fundamentală pentru integrarea economică – proiect pe cât de imens pe atât de complex. Instituțiile comunitare abilitate în domeniu în concordanță cu guvernele statelor membre au elaborat și implementat un set de reglementări, decizii îndreptate spre eliminarea barierelor ce îngreunau formarea pieții comune. Una din aceste sarcini a fost și crearea unui sistem concurențial comunitar liber și transparent, fără discriminări și distorsiuni.

În 1962 Comisia Europeană ia decizia prin care obliga întreprinderile participante la tranzacții de sine stătător să comunice despre activitățile întreprinderilor ce practica o politică anticoncurențială sub orice formă. În 1970 se ia poziție privind acordurile între întreprinderi, care nu au un impact deosebit asupra pieții comunitare, în 1978 au fost determinat regulile privind stimularea IMM și în același timp promovarea competitivității lor (Small Business Act – acest proiect a fost revigorat în 2008 pe o perioadă până în 2013, apoi prelungit până în 2020), iar în 1983-1984 se elaborează reglementările privind acordurile în domeniul distribuției bunurilor, încurajării inovărilor, cercetărilor, testărilor, licențelor, etc. – toate în temeiurile normelor stabilite de Tratatul CEECO, CEE, UE.

În 1985 Consiliul European întrunit la Milano a avizat Cartea Albă care conținea 300 de măsuri, reglementări, modificări, îmbunătățiri privind activitatea Pieții Interne, intracomunitare denumit Programul Pieții Unice Europene, program care apoi a fost redus la 282 și în final la 250 de poziții.

Implementarea acestui program a adus la finalizarea creării Pieții Unice în 1992 și asigurarea celor patru libertăți de circulație a bunurilor, serviciilor, capitalurilor și a persoanelor.

Intensitatea concurenței pe Piață Unică determină condițiile de participare a entităților economice la tranzacțiile comerciale, libertății lor de circulație, transparenței tranzacțiilor, loialitatea concurențială, în final a eficienței mediului de afaceri în UE. Această situație I. Pelkmans o caracterizează în felul următor: „cu cât înlăturarea obstacolelor între state pe piața internă este mai avansată, cu atât politica de concurență este mai puțin obligată să intervină pentru a promova sau restaura concurența” [9].

Instituțiile Europene au elaborat și implementat un set de decizii și reglementări privind interzicerea înțelegerilor, acordurilor între întreprinderi concurente, apariției pozițiilor dominante, constrângerilor de orice fel a concurenței, de monopolizare a pieței etc. Comisia Europeană monitorizează felul cum agenții economici păstrează regulile bunei-cuviințe, și ia măsurile de rigoare în caz când normele concurențiale sunt violate.

În practica intracomunitară comercială au loc cazuri de înțelegeri dintre agenții economici privind cotele de mărfuri și anumite segmente de piață unde prețurile sunt prestabilite, sau înțelegerile între entitățile economice de stabilire a prețurilor sub costurile de producție prin politici antidumping ce duc la monopolizarea pieții și lichidarea concurenței. Există practici exclusive acordate reciproc de agenți economici pe anumite segmente de piață sau grupuri de mărfuri și

servicii. În literatură se menționează de asemenea tranzacții comerciale prin care mărfurile se cumpără și se vând la prețuri reduse prestabilite pe piețe patronate de comun acord de agenți economici.

Practicile anticoncurențiale efectuate de cartelurile de import și de export care exclud afaceri cu competitori străini și care nu permit libera circulație a bunurilor din alte țări precum și împărțirea piețelor de desfacere din țările participante precum și stabilire a prețurilor în ele de carteluri internaționale. Piețele patronate sunt monitorizate de Comisia Europeană și autoritățile oficiale ale statelor membre, în sarcina cărora intra nu numai depistarea politicilor anticoncurențiale ci și aplicarea normelor de drept comunitar în domeniu.

Comisia își concentrează eforturile și asupra ajutoarelor acordate de statele membre prioritar întreprinderilor publice, dar și celor private în formă de subvenții financiare publice sau împrumuturi avantajoase de regulă sub pretextul restructurărilor și re tehnologizărilor, scutiri, reduceri sau amânări de plată a impozitelor, acordarea de preferințe în caz de participare la achiziții publice, etc.

În termenii Tratatelor subsidiile unor întreprinderi din bani publici precum și facilitățile fiscale nu sunt interzise decât dacă ele au incidență asupra pieții intracomunitare, contravin regulilor concurențiale. Tratatul de la Roma în art. 88 și 89 determină reglementările și condițiile când ajutoarele publice pot conduce la practici anticoncurențiale.

Planurile de restructurare și revigorare a întreprinderilor în baza ajutoarelor publice conform Directivei din 1994 sunt înaintate Comisiei Europene pentru examinare și control cu scopul de a determina dacă salvagărdările preconizate sunt reale și pot cu adevărat ameliora situația lor economică, iar rezultatul va avea un impact limitat asupra pieții comunitare.

Comisia agreează ajutoarele publice pentru întreprinderi în condițiile:

- a) când ele sunt plasate în regiuni defavorizate;
- b) când obiectul de activitate a lor este protejarea și conservarea mediului ambiant sau pregătirea profesională a cadrelor conform cerințelor pieții locale;
- c) când edificiile acestor întreprinderi fac parte din patrimoniul național;
- d) când aceste întreprinderi sunt mici și mijlocii și permite o concentrare a lor până la un anumit nivel care nu permite să ocupe un loc dominant pe piața intracomunitară.

5. Concluzii

1. Pe măsură ce relațiile comerciale au depășit frontierele naționale și au început să se manifeste cele intracomunitare, rolul concurenței a crescut semnificativ. Respectiv a apărut și politica în domeniul concurenței bazat pe un cadru legislativ și instituțional intracomunitar. Politica în domeniul concurenței preia în considerație toate măsurile semnificativ privind concurența și reglementează comportamentul pe piață a agenților economici, astfel încât să evite restricțiile comerciale și distorsiunile, să pună în egală măsură pe toți competitorii pieții, indiferent din ce țară provin.

2. Sursa juridică a politicii de concurență o constituie, în principal, Tratatul de la Roma, Maastricht, Amsterdam, Cartea Albă (1985) „Completing the Internal Market”, Regulamentele și Directivele adoptate de Consiliul UE și de Comisia Europeană.

A. Din Tratatul de la Roma evidențiem următoarele articole ce se referă la concurență:

- ✓ Art. 85 privește practicile restrictive - acorduri, înțelegeri între competitori, practici concertate conform cărora părțile adoptă un comportament ce evită regulile concurenței libere;
- ✓ Art. 86 se referă la poziția dominantă a unor entități economice pe unele segmente de piață, ori pe o anumită piață sau pe unele grupe de mărfuri;
- ✓ Art. 92 privește organele abilitate statale sau publice care acordă subvenții sau alte forme de susținere a unor întreprinderi de stat sau private ce pot afecta libera concurență.

B. Tratatul de la Maastricht și Amsterdam reflectă următoarele aspecte juridice ale politicii de concurență:

- ✓ Art. 3(f), în noua redacție 3(g), se referă la necesitatea asigurării unui sistem care să asigure libera concurență pe piața intracomunitară;
- ✓ Art. 31 (37), art. 86 (90) privește monopolurile, poziții dominante, speciale;
- ✓ Art. 85, 86 și 92, în noua redacție art. 81, 82 și 87 privind interzicerea abuzurilor de poziție dominată, ajutoarelor din partea organelor abilitate statale unor întreprinderi, acorduri și înțelegeri între unii operatori ce determină un comportament special pe piață în rezultatul căruia competitorii mai mici sunt constrânși.

Regulile concurențiale actuale se regăsesc în art. 81 - 89 a Tratatului Maastricht.

3. Pentru că practica de toate zilele în domeniul concurenței să fie cât mai conformă cu termenii Tratatelor mai sus menționați, Consiliul UE și Comisia Europeană elaborează și implementează după necesitate Regulamentele și Directivele în domeniu. Așa a apărut Regulamentul 17/1962 a Consiliului referitor la aplicarea articolelor 85 și 86 ale Tratatului CE; Regulamentul 406/1980 referitor la fuziuni, Regulamente referitor la excepții în grup, etc. În 2005 Comisia a elaborat un plan de reforme pe o perioadă pe 5 ani referitor la ajutoarele de stat. În anii următori Organele naționale au monitorizat situația de pe piața intracomunitară pentru a menține o concurență reală deschisă conform principiilor economiei de piață.

REFERINȚE

1. Academia Română Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”. DEX, ediția a II-a, cd. „Univers enciclopedic”. - București, 1996.
2. Anual Competitiveness Report, OECD, 1999.
3. DOBRITĂ, N. Dicționarul de Economie, coordonator Nită Dobrită. - București, Ed. Economica, 1999. 543p.
4. REINERT, E. Competitiveness and its predecessors – o 500 – year cross-national perspective, STEP report R-03, 1994, Paper prepared for the Business History Conference, Williamsburg, Virginia, March 11-13, 1994. [online]. https://mpr.ub.uni-muenchen.de/48155/1/MPRA_paper_48155.pdf
5. FERREOL, G. Dicționarul Uniunii Europene. - Iași, Ed. Polirom, 2001. 288p. ISBN 973-683-727-0.
6. GLAIS, M. Economie industrielle, les stratégies concurrentielles des firmes. - Paris, Ed. Litec, 2002.
7. IORDAN, G., RĂPAN, D. Dicționar explicativ trilingv al uniunii europene. - Iași, Ed. Polirom, 2009.
8. GRILO I., KOOPMANIN, G. J. Productivity and Microeconomic Reform și Strengthening EU Competitiveness. Journal of Industrial Competitiveness and Trade, 2006, nr. 6, p. 67-84. E-ISSN 1573-7012.
9. PELKMANS, I. European Integration. Methods and Economic Analysis. - London, Ed. Longman, 1997. 188 p. ISBN-13: 978-0273694496.
10. SCHIFKO, P. Langage économique, Service. Wien, 1989, 210 p.
11. PRISECARU, P., MIRON, D. Politica industrială și concurența în Uniunea Europeană. Colecția „Politici europene”, 2000. ISBN 978-606-647-801-4.
12. CARBAUGH, R. International Economics. South-Western College Publishing Co., 1995. 26 p. ISBN-13: 978-1285854359.
13. <http://www.eurostat.com/>(vizitat 16.03.2017)

Rezumat

Concurența, în linii generale, este o rivalitate (dusă cu mijloace economice în condiții de libertate economică) între competitori pentru acapararea (prin înlăturarea rivalilor) unor piețe de desfacere a mărfurilor, serviciilor și de achiziții a factorilor de producție și materiei prime. Rivalitatea competitorilor este cauzată de faptul că toți ei tind spre același rezultat, iar resursele pieței la fiecare perioadă sunt limitate.

Concurența este una din condițiile obiectiv necesare pentru a asigura o evoluție adecvată în dezvoltarea progresului tehnic și economic, a prosperității populației. Piața și concurența stihiiică cu forță distrugătoare pentru unii competitori asigură până la urmă un echilibru general prin crearea unui sistem de interdependență a sectoarelor economice, astfel încât orice activitate într-un sector este corelată cu activități în alte sectoare. Prin disproporții, cu unele intervenții ale statului, se asigură o repartitie proporțională a resurselor, se motivează producătorii pentru a investi în tehnologii performante, în capital uman, care prin creativitate asigură o productivitate și eficiență înaltă, un nivel ridicat al calității produselor. Întreprinderile care au obținut asemenea rezultate asigură venituri înalte de lungă durată.

Competitivitatea este capacitatea unui producător de a trece cu succes, în mod susținut testul competițional atât pe piața internă, cât și pe cea externă, asigurând un venit superior din valorificarea factorilor de producție. Semnificația acestui binom al economiei de piață – concurența și competitivitatea, crește la etapa actuală în contextul aprofundării proceselor de globalizare a economiei mondiale. Scopul acestei lucrări este de a studia și generaliza baza legală și politica europeană în domeniul concurenței. Experiența de peste 60 de ani în acest domeniu și în special rezultatele economice, prezintă un deosebit interes pentru economia Republicii Moldova în tranziție.

Cuvinte-cheie: concurență, competitivitate, rivalitate, libertate economică, piață de desfacere, piață de achiziție.

Аннотация

Конкуренция, в общем, это соперничество (осуществленное экономическими средствами в условиях экономической свободы) между конкурентами для захвата (путем удаления конкурентов) рынков товаров, услуг и закупок факторов производства и сырья. Соперничество конкурентов связано с тем, что все они стремятся к тому же результату, но ресурсы рынка на разном этапе ограничены.

Конкуренция является одним из условий, объективно необходимых для обеспечения надлежащего развития в стимулировании научно-технического прогресса и экономического благосостояния населения. Рынок и стихийная конкуренция, с ее разрушительной силой, для некоторых конкурентов в конечном счете обеспечивает общее равновесие путем создания системы взаимосвязанных отраслей экономики, поэтому любая деятельность в секторе связана с деятельностью в других секторах. Расхождения, с некоторым вмешательством государства, обеспечивают пропорциональное распределение ресурсов, что мотивирует производителей инвестировать в современные технологии, человеческий капитал, которые, в свою очередь, посредством креативности способствуют росту производительности, эффективности и уровня качества товаров. Предприятиям, которые добились таких результатов обеспечены высокие доходы на долгий период.

Конкурентоспособность это способность производителя успешно пройти тест к конкурентной устойчивости, как на внутреннем, так и на внешних рынках, обеспечивая более высокий доход от значимости факторов производства. Значение этой биномиальной рыночной экономики - конкуренция и конкурентоспособность, возрастает на данном этапе в контексте углубления процессов глобализации мировой экономики. Целью данной работы является изучение и обобщение правовой основы и европейской политики в области конкуренции. 60-летний опыт работы в этой области и, в особенности, экономические результаты представляют интерес для экономики Республики Молдова в переходный период.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоспособность, соперничество, экономическая свобода, рынок производства, рынок закупок.

The publication is fulfilled within the research Project „Domestic trade and consumer cooperatives development in the context of economic integration of the Republic of Moldova in the European Community” (code 15.817.06.28A).

Received 28.04.2017

Accepted 20.06.2017

Published 30.06.2017